

Winkelcentra dicht, stations ontruimd, bewoners geëvacueerd

VERLOS ONS VAN DE VERDACHTE PAKKETJES

Verdachte pakketjes terroriseren Nederland. Het is altijd loos alarm, maar toch leggen ze het treinverkeer plat en leiden tot grote ontruiming. Kan dat niet beter? We gingen op speurtocht en de betrokken partijen reageren verrassend laconiek. En cijfers hebben ze niet. Maar... er is een oplossing.

DOOR **MARIJN SCHRIJVER** ILLUSTRATIES **MAKI/SHOP AROUND**

Maar weinig dingen in het leven zijn zo angstaanjagend als roze kinderrugzakjes, degelijke aktetassen, alledaagse vuilniszakken en andere macabere buidels die nu jaar na jaar iedere maand weer een aantal keren het nieuws halen omdat een bezorgde burger het een 'verdacht pakketje' vindt. Zo'n plotseling gevaarlijke tas of kartonnen doos, soms is het maar een envelop, weet dan ook vaak een heel gebied te ontregelen. De impact is enorm. Winkelcentra worden gesloten, stations en kantoren ontruimd, bewoners moeten urenlang hun huis uit en treinen staan stil of maken rechtsomkeert. 'Verdacht pakketje gevonden' is het enige wat lokale media op zo'n moment weten. Iedereen houdt zijn adem in. Hulpdiensten zetten het gebied ruim af met linten. De politie stuurt zijn bom-expert en vaak komt ook de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD) van defensie een kijkje nemen. Een speciaal getrainde hond snuffelt aan het pakje, hoewel er uit voorzorg ook voor gekozen kan worden om een op afstand bestuurbaar robotje te sturen. Soms duurt het een half uurtje, andere keren een heel dagdeel, maar na zorgvuldig onderzoek is de uitkomst altijd hetzelfde: loos alarm. Het komt voor dat de EOD ook bij loos alarm niettemin besluit het pakketje op te blazen. In Zwolle sneuvelde al eens het damestoilet op het station.

GEEN KLEURTJES

Voor 11 september 2001 was het begrip 'verdacht pakketje' onbekend. Maar de kans op aanslagen in het openbaar vervoer in Nederland leken vervolgens in de nasleep van de aanslagen in New York zeker niet uit de lucht gegrepen. Andere bondgenoten van George W. Bush waren al het doelwit in 2004 (Madrid) en 2005 (Londen).

Maar terwijl je over antraxbrieven nauwelijks nog iets hoort, zijn verdachte pakketjes een berucht fenomeen gebleven. Hoe hoog staan ze nog in het gevaarlijkste? 'Aan zulke kwalificatietermen doen wij niet,' laat de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) weten.

SOMS DUURT HET EEN HALF UURTJE, ANDERE KEREN EEN HEEL DAGDEEL, MAAR HET IS ALTIJD LOOS ALARM

Met hoeveel verdachte pakketjes hebben we inmiddels wel niet te maken gehad? 'Wij houden hier geen cijfers bij,' zegt de terreurbestrijding. 'Er zullen dagen en weken zijn dat het meerdere keren gebeurt en dan weer dat het niet gebeurt. Daar is bij mij geen enorme verandering in te zien.'

Maar hangt het dan nog af van het kleurtje van de actuele terreurdreiging of en hoe er wordt ingegrepen? 'Je bent verkeerd geïnformeerd. We hebben geen kleurtjes, we hebben een dreigingsniveau,' corrigeert hij. 'Maar als je een pakketje ziet op het station en je vertrouwt het niet, dan moet je een melding maken bij de relevante autoriteiten. Punt.'

De NCTV verwijst naar het Protocol Verdachte Objecten, een aanvulling op de regeling 'Het optreden bij bommeldingen'. Het protocol, een leidraad voor hoe de hulpdiensten te werk gaan, werd opgesteld na de aanslagen in Madrid, omdat het aantal meldingen toen drastisch toenam. De

WAT ZIT ER DAN WEL IN DIE PAKKETJES?

Van kattengrit tot pannenkoekenmix

Het komt na een loos alarm lang niet altijd naar buiten wat er nou wel in een verdacht pakketje zat. Maar voorbeelden zijn boeken, kattengrit, een zendertje, brandbare vloeistof, een afstandsbediening en een autogordel. Soms is een doos leeg, een andere keer bleken er religieuze teksten en een camera in te zitten. Toen in september 2011 in Enkhuizen voor de laatste keer groot alarm werd geslagen vanwege een poederbrief, bleek het poeder in kwestie pannenkoekenmix.

inhoud is geheim, maar uit een recent aanbevelingsrapport van het Instituut Fysieke Veiligheid blijkt dat vrijwel alle hulpdiensten en veel autoriteiten een rol als 'actor' hebben. Behalve de NCTV gek genoeg, 'terwijl bij terrorismebestrijding de NCTV over vergaande bevoegdheden beschikt.'

Even bellen met het ministerie van Veiligheid en Justitie dan maar. Is het niet tijd om de teugels in dat protocol een beetje te laten vieren? Ach, dat protocol... 'Daarin wordt beschreven hoe je er in algemene zin mee omgaat. Het gaat ook vooral om wat je in de praktijk brengt wat je geleerd hebt,' zegt een woordvoerder. 'Het is altijd

WÉL WAS
ER EEN
AANSLAG BIJ
EEN
FLITSPAAL,
DE
BOMEXPERT
VERLOOR
ZIJN HAND

SCHADE VERHALEN OP DE GRAPPENMAKER

Ouders, let op je kind

Zo nu en dan worden bewust verdachte pakketjes achtergelaten. De autoriteiten gaven in het verleden aan de kosten te willen verhalen op de grappenmakers. Toen de plaatsers van een nepbom in Zaandam in 2010 een jongetje van 11 bleek te zijn, overwoog de politie de schade van de ontruiming bij zijn ouders te claimen. Ook toen twee naïeve docenten van de Hogeschool van Amsterdam (HvA) in december vorig jaar een nepbom op station Amstel achterlieten als onderdeel van een seminar, kondigden de NS, GVB en Spoorwegpolitie aan aangifte te doen vanwege de ontruiming en het uitgevallen trein- en metroverkeer. Aan Nieuwe Revu laat de HvA weten dat daar echter nooit gevolg aan is gegeven

aan degene die daar ter plekke is hoe je daarmee omgaat.'

Het protocol is een handvat, 'de aanpak is niet in ijzer gegoten.' Het ontruimen van stations, winkelcentra, woonblokken en kantoren is steeds een lokale inschatting. 'Dat hoeft niet precies volgens stramien te lopen.' Je moet het ook niet landelijk willen regelen, denken ze in Den Haag. 'Dan zou je ook de specialismen van de politie en veiligheidsdiensten tenietdoen.'

BOM AAN FLITSPAAL

We bellen de Nationale Politie. Is er ooit weleens sprake van geweest dat een verdacht pakketje echt een explosief bevatte? 'Daar zou je even op moeten googelen,' zegt een woordvoerder. Oké, dat is ook een optie, maar nu ik u toch aan de lijn heb, weet u het niet? 'Er heeft er ooit één aan een flitspaal gehangen

die wel afgang,' zegt hij. Kijk, en volgens Google klopt het ook nog. Ene Jörn de V. had al twee keer eerder geprobeerd een flitspaal in Voorschoten te vernielen toen hij er op 23 oktober 2011 een zware vuurwerkbom aan vastplakte. De EOD kwam dat verdachte pakketje ontmantelen, maar het explodeerde. Een bomexpert van defensie verloor daarbij zijn hand. De V. werd tot een celstraf van veertig maanden veroordeeld.

'Verder kan ik niet voor de geest halen dat er echt iets gevaarlijks in een verdacht pakketje zat,' zegt de politie-woordvoerder. 'Gelukkig is het in 99,9 procent van de gevallen geen explosief.' Eindelijk, cijfers! Wetenschappelijke onderbouwing ontbreekt, maar toch. En we krijgen er meer. 'Negen van de tien verdachte pakketjes zijn achtergelaten of vergeten koffertjes in gebieden waar veel mensen lopen, zoals een station of

parkeerplaats. Voorbijgangers slaan er eventjes acht op en waarschuwen de politie.'

Dat klinkt niet heel urgent en dat snapt de politie ook. 'Om te voorkomen dat we voor elk wisselwasje de EOD inschakelen, hebben we de afgelopen jaren zelf bomexperts opgeleid.'

Elke regionale politie-eenheid heeft er nu wel een paar. Klinkt als een rustig baantje. 'Je draait gewoon in dienst mee, je zit niet achter je bureau te wachten op een melding.'

Hoeveel meldingen er eigenlijk zijn weten ze niet bij de politie. 'Is moeilijk, ik weet niet of we dat kunnen oplevelen.' De NS heeft weleens naar buiten gebracht dat zo'n reeks ontruiming en vertragingen het bedrijf tonnen kost. Zij zullen vast minder laconiek omgaan met die pakketjes. Vinden zij niet dat het wat minder rigide kan? 'Onze meldingen

gaan naar de politie,' zegt een woordvoerder. 'Die maakt de afweging van wel of geen afzetting, hond of whatever. De politie schat in of een pakketje onder welke categorie dan ook geschaard moet worden, dat laten we aan hen over.' Aangezien de gemiddelde reiziger niet heel lang op het station rondhangt, komt de melding van een verdacht pakketje vaak van een medewerker van de spoorwegen. 'We hebben een intern protocol. Houd je ogen en oren open. Is er een tas of ander pakketje dat nader bekeken moet worden, dan nemen we geen enkel risico en moet je bellen naar de politie.'

RARE ISLAMCRIMINELEN

We blijven ons afvragen of er geen mogelijkheden zijn om al die overlast van verdachte pakketjes in te perken. Wellicht hebben ze daar bij reizigersorganisaties een mening over. Rover

bijvoorbeeld. Nee, zegt een woordvoerder, daar hebben ze eigenlijk nog nooit echt over nagedacht. Bij de Maatschappij voor Beter OV wel. Voorzitter Rikus Spithorst houdt een vurig pleidooi voor de aanpak zoals hij nu is. 'Het is heel makkelijk om vanaf de zijlijn te roepen dat de treinen moeten blijven rijden, maar degene die de beslissing moet nemen staat met het zweet in zijn handen. Het zal je maar gebeuren dat het de één op de honderd keer is dat er wel sprake is van een explosief! Nu is het zo dat de massamoordenaars onder ons geen bompakketjes plaatsen, omdat het toch mislukt. Op het moment dat bekend wordt dat het treinverkeer niet meer wordt stilgelegd, wordt voor Hezbollah de verleiding extra groot om wel een bom te plaatsen, want succes verzekerd.'

LOOS ALARM

De oogst van de eerste maanden van 2013

12 februari De straat achter het Amerikaanse consulaat in Amsterdam wordt met linten afgezet. Er staat zowel een tas als een doos die wellicht explosief kunnen zijn. Een half uur onderzoek wijst uit dat er niks aan de hand is.

17 februari Het treinverkeer tussen station Amsterdam Sloterdijk en Schiphol ligt stil. Op Sloterdijk is een verdacht pakketje gevonden. Het station wordt ontruimd, reizigers lopen een dikke vertraging op. Ruim een uur later blijkt het pakketje een aktetas te zijn. Het treinverkeer blijft uren verstoord.

16 maart Honderden reizigers moeten Utrecht Centraal verlaten, treinen die op weg zijn naar het station keren terug. Een buitenlandse familie heeft een doos met bagage laten staan. En op die doos staan buitenlandse teksten! Reden voor alarm. Er zit echter geen explosief in.

20 maart Medewerkers van een koeriersbedrijf in Rotterdam slaan alarm. In een pakket zit een klein, onbekend apparaat. 75 man moet het pand verlaten. Het apparaat blijkt een soort zelfgemaakte afstandsbediening te zijn.

28 maart Op een rotonde voor de Willem III Kazerne in Apeldoorn ligt iets verdachts. De marechaussee vertrouwt het niet en schakelt de EOD in. De omgeving wordt ruim afgezet. Experts komen tot de conclusie dat het om een laptoptas gaat.

12 april Op een defensieterrein in Leusden spot iemand een verdacht pakketje. Twee panden worden ontruimd en de omgeving afgezet. De EOD komt langs en doet onderzoek. Loos alarm!

5 mei Een verdacht pakketje in de koninklijke tuin bij Paleis Noordeinde in Den Haag! Tientallen parkgasten moeten het gebied verlaten. Maar het blijkt vals alarm. Het is gewoon 'een tas met rotzooi'.

'MET ZO'N
HOND
WERKT HET
OP SCHIPHOL
EEN STUK
MAKKE-
LIJKER. DIE
HEEFT EEN
VEEL BETERE
NEUS.
MISSCHIEN IS
HET EEN IDEE
VOOR DE NS'

Een duivels dilemma, vindt hij. Zou hij zich er niet sterk voor moeten maken om iets minder snel een melding te maken bij de politie? 'Er kan ook een tijdmechaniek in die koffer zitten. En de conducteur die ook heelhuids terug naar zijn huis en kindjes wil, kan niet zien of die op één of negen minuten staat.'

Hij herinnert zich: 'Ik heb voor 11 september nog meegemaakt dat er zes koffers op een perron stonden en de trein wel bleef rijden. Maar in Nederland heb je net als in Madrid en Londen rare islamcriminele rondlopen. Dat is wel de samenleving waarin we beland zijn.' Komt het ooit nog goed? 'Dat zal een kwestie van tijd zijn. We hebben natuurlijk ook de nationale terrorismebestrijding die zegt dat we in fase zoveel leven. Misschien dat we in fase groen eerder de afweging kunnen maken dat we blijven rijden en iemand het koffertje naar gevonden voorwerpen brengt en in fase oranje of rood niet.'

We vertellen Spithorst dat er in Nederland geen kleurtjes zijn. Los daarvan is zijn idee wellicht een goede eerste stap. Toch zijn we er na dit rondje woordvoerders niet van overtuigd dat de aanpak van verdachte pakketjes momenteel optimaal verloopt. De lokale politie moet het maar oplossen, vindt iedereen. We bellen nog even met de marechaussee op Schiphol. Onze ervaring is dat ze daar een stuk relaxter omgaan met achtergelaten tassen. Ze zetten een paar vierkante meter af met lint en reizigers lopen er gewoon langs met hun rolkoffertjes. Wat doen zij anders?

'Op het moment dat er een koffer wordt aangetroffen zonder eigenaar gaat onze explosievenverkenner kijken wat de lading kan zijn,' legt een woordvoerder uit. Hoe doet hij dat, die tas is toch gesloten? 'Daar zijn ze op getraind. En we maken gebruik van honden die getraind zijn op het opsporen van explosieven.' Te veel details mag hij niet geven, maar die hond lijkt wel het verschil te maken. 'Met zo'n hond werkt het een stuk makkelijker. Die heeft een veel betere neus. Misschien is het een idee voor de NS om ook honden in te zetten, wij zijn uitermate tevreden met de onze.'

Kijk, dat is nou een praktische oplossing. Niet altijd meteen bellen met de politie, maar op alle grote stations een speurhond paraat. Die heb je al voor zo'n 3000 tot 10.000 euro. **75**